No. 725. **DE TIJD.** 1849.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

Deze COURANT verschijnt te AMSTERDAM, Dagelijks, behalve des Zondags. Het abonnement voor 3 maanden is *f* 4,50; voor de buitensteden *f* 5,50; franco door het geheele Rijk. *Brieven, Gelden*, enz. FRANCO te adresseren aan het Bureau dezer COURANT.

DINGSDAG, 4 SEPTEMBER.

Advertentien van *Zes* regels en daar beneden worden tegen *f* 1,00 geplaatst; meer dan *Zes* regels tegen 15 cents per regel. — Voor alle advertentien wordt bovendien 35 cents zegelregt betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

AMSTERDAM, 3 September.

Verscheidene onzer vrienden hebben het onnoodig geacht, om zich dit jaar in te laten met de verkiezingen, omdat het, zoo als zij te regt beweren, doelloos is zich eenige moeite te geven voor de benoeming van een tweetal kiezers, die denkelijk nooit geroepen zullen worden, en althans niet behoorden te worden geroepen, om in hunne kwaliteit te handelen. De voordragt van wet tot regeling der gemeentebesturen wordt elken dag in de Kamer te gemoet gezien; en wij hopen, dat de regering, geleerd door het onthaal, dat andere wetsontwerpen is te beurt gevallen, dit zal hebben uitgewerkt met het oog op de gezindheid der vertegenwoordiging, zoo wel als dat der bevolking, en het alzoo aannemelijk zal hebben gemaakt.

Wat er ook van zij, wij zijn met onze vrienden van meening, dat het der moeite niet waard is dit jaar tot de keus van een paar kiezers mede te werken; en misschien kan deze onthouding, indien zij algemeen is, zijn nut hebben. In het *Handelsblad* is een artikel verschenen, dat later afzonderlijk verkrijgbaar is gesteld, waarin er zeer op aangedrongen wordt, om zich bij wijze van negatieve manifestatie aan de keuze te onttrekken. Wij gelooven niet dat deze manifestatie veel zal afdoen; maar in alle geval, dewijl zij niet kan schaden, is er geen gevaar in, die gedragslijn te volgen. Wij zullen daarom dit jaar geen namen opgeven.

De Maatschappij *tot Nut van 't Algemeen* en hare bemoeijingen met het lager Onderwijs.

I.

Na in onze N°. 721, 722 en 723 het Wets-ontwerp op het lager onderwijs, door de befaamde Maatschappij geformuleerd, medegedeeld te hebben, rust thans de pligt op ons, den arbeid van het *Nut* aan eene gezonde en kalme kritiek te onderwerpen.

Daartoe rust op ons de verpligting. Indien immers de Maatschappij, na langen tijd deswege gebesoigneerd en met de *Nederlandsche Onderwijzers-Vereeniging*, welke den bekenden Prof. Hofstede de Groot tot haren algemeenen Voorzitter heeft, gecorrespondeerd te hebben, er eindelijk toe gekomen is, de resultaten van hare overwegingen in een wets-ontwerp te formuleren, — dat wets-ontwerp, met een begeleidend adres, aan Z. M. onzen Koning, — dat wets-ontwerp, met eene dringende bede om zijne bescherming, aan Z. Exc. den Minister van Binnenlandsche Zaken aan te bieden, — dan is het niet iets gewoons en alledaags wat daar geschied is. Uit hetgeen daar dan geschiedt, spreekt het onmiskenbaar verlangen, des Konings sympathie te winnen voor de dáár blootgelegde inzigten; spreekt het onmiskenbaar verlangen, te empiéteren op, door te dringen tot het ministerieele terrein, — zich meester te maken van den geest des Ministers, — hem de moeite van eigene overweging te besparen, — hem een reeds geheel uitgewerkt systeem van lager-onderwijs-organisatie op te leggen; — spreekt, met een woord, het onmiskenbaar verlangen der Maatschappij, onder den dekmantel des Ministers, aan Nederland, betreffende het lager onderwijs, de wet te stellen. Slaagt toch de Maatschappij in hare pogingen; worden de fondamenteele bepalingen van haar ontwerp door den heer de Kempenaer geadopteerd en teruggegeven in *zijn* ontwerp, — dan zal het niet zijn van het ministerieel initiatief, dat het verwachte wets-ontwerp zal zijn uitgegaan, maar zal de Minister slechts zijn de handlanger der Maatschappij *tot Nut van 't Algemeen*; dan zal de gezegde Maatschappij de eigenlijke ontwerper zijn der wet; dan zal het regerings-initiatief verplaatst zijn van het ministerie naar het gebouw op de Voorburgwal te Amsterdam.

Het zal daarom door elk onzer lezers wel van gewigt geacht worden, dat wij onze naauwgezette aandacht aan den arbeid van het *Nut* wijden. Zij hebben het regt van ons te vragen, dat wij de grondbeginselen in den arbeid van het *Nut* vervat, ontleden en voor hen ontwikkelen, opdat men in staat zij gesteld, dan, wanneer de Minister van Binnenlandsche Zaken *zijn* ontwerp ter tafel zal brengen, na te gaan, welken invloed de Maatschappij *tot Nut van 't Algemeen* op hem geoefend heeft; hoe diep hij gebogen heeft voor hare eischen; in welke mate de Maatschappij het onderwijs en door het onderwijs Nederland beheerscht.

Wij hebben ons, intusschen, heden niet nedergezet om het wets-ontwerp van het *Nut* in gezette overweging te nemen. Alvorens dat te doen, wenschen wij een vlugtigen terugblik in het verledene te werpen en na te gaan, welke zoo al de meening is der Maatschappij betreffende de tegenwoordige organisatie en den toestand ten onzent van het Lager Onderwijs. Wij vinden daartoe eene natuurlijke aanleiding in een door de maatschappij bekroond, en dus door haar als haar werk geadopteerd boek van den heer P. K. Görlitz, ten titel voerende: *Geschiedkundig overzigt van het Lager Onderwijs in Nederland, uitgegeven door de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen*, 1849, *Leiden*, *D. Dumortier en Zoon*. Zóó zullen wij te beter in staat gesteld zijn het geheele systeem der Monopolisten te overzien, en van de eigene kritische beschouwing van den tegenwoordigen toestand, door de Maatschappij zelve gegeven, gemakkelijk kunnen overgaan tot hare eischen betreffende de toekomst.

Uit het voorberigt van het zoo straks genoemde werk ontwaren wij, dat toen de Maatschappij, nu bijna acht jaren geleden, voor de eerste maal de prijsvraag uitschreef, waarbij zij een geschiedkundig overzigt van het lager onderwijs in Nederland verlangde, zij haren wensch spoedig hoopte vervuld te zien. In die hoop zag zij zich evenwel teleurgesteld. Niet dan na herhaalde vruchtelooze uitschrijvingen der vraag, vond zij, in hare Algemeene Vergadering des jaars 1847, de aangename gelegenheid, het eenig destijds ingekomen antwoord te bekroonen en aan den auteur (de heer P. K. Görlitz, te Rotterdam) den dubbelen gouden eerepenning toe te wijzen. Zonderling is het, dat de Maatschappij eene in 1847 bekroonde verhandeling eerst twee jaren naderhand, in 1849, in het licht zendt. Straks zullen wij voor dat toeven van de Maatschappij zelve eene reden vernemen.

Met eene zeldzame overeenstemming hebben beoordeelaars daaraan den uitgeloofden eereprijs kunnen toewijzen. Later zal blijken, wat wij van die beoordeelaars te denken hebben, ofschoon wij het hier niet onopgemerkt mogen noch kunnen voorbijgaan, dat onder de boekbeoordeelaars der Maatschappij, uit den aard der zaak nooit een Katholijk, waarop men zich zou kunnen verlaten, wordt aangetroffen. — »Niet altijd, zegt het voorberigt verder, werd de zaak van het onderwijs met die onpartijdigheid, volledige kennis en juiste waardering van feiten, die alléén op het spoor der waarheid kunnen leiden, besproken. Zoo de onkunde soms dwaalde ter goeder trouw, of misschien al te willig het oor leende aan grieven, door sektenijver of partijschap als voorwendsel gebezigd; ook de vooringenomenheid met het bestaande ging niet zelden te ver in hare eischen, of overdreef haren afkeer van alle verandering." Ofschoon de Maatschappij het niet uitdrukkelijk zegt, schijnt zij zich toch in deze bewoordingen op den voorgrond te willen plaatsen; reeds lang hebben wij ondervonden, wat men bedoelt, wanneer er van voorgewende grieven door onkunde, sektenijver of partijschap gesproken wordt; dat zijn nog zulke magtspreuken van vroegere dagen, die gemeenlijk een kwalijk verborgen *egoïsme*, en eene listige *tartuferie* inhouden!! Onpartijdigheid, volledige kennis en juiste waardering schijnt ook de Maatschappij bij haren bekroonden schrijver te hebben aangetroffen; — (wij willen het onderzoek niet vooruit loopen, noch hier reeds aantoonen, dat die schrijver in zoo verre onpartijdig was, als hij niet vreesde, dat de onwraakbare geschiedenis tegen hem zoude optreden; ook onpartijdig, wanneer hij de bedenkingen van anderen opgeeft; maar zeer eenzijdig, wanneer hij die wegschuift en een partijganger der Maatschappij wordt, terwijl van zijne volledige kennis blijkt, als hij de zaak niet in haar wezen aantast, en, als de monopolisten, de middelen, om het onderwijs meer gewild te maken, niet zoekt in dat onderwijs zelve, maar in nevenbegrippen, in veranderingen van het organisme, enz.) — welke eigenschappen wij bijzonder vasthouden, om te doen zien, hoe de Maatschappij voor haar werk ingang zocht te verwerven, in de eerste plaats bij hare min- en onkundige leden. Wij zeggen, bij deze in de eerste plaats; want er was nog een ander doel. Immers, en hier geeft de Maatschappij zelve de reden van haar toeven op, »thans rust de hoogste staatsmagt zich toe tot eene gewigtige hervorming van het onderwijs;" zij »vleit zich, dat de in *hare* verhandeling voorkomende wenken en voorslagen thans meer dan ooit gereeden ingang zullen vinden," en dat hij, »wie beseft, dat men den weg der hervorming het veiligst aan de hand der geschiedenis betreedt, haar geschrift gaarne als een gewenschten wegwijzer zal begroeten."

Ziedaar ons door de Maatschappij zelve den oorsprong en het doel van haar werkje opgegeven. Het doel is klaar genoeg. Zij wil aan de regering den weg wijzen, door in hare hand te leggen het daartoe door haar geoctroijeerde werk van den heer Görlitz; gelijk zij tegenwoordig aan de regering den weg wil wijzen, door haar aan het door de Maatschappij geformuleerde wets-ontwerp te binden.

Uit de inleiding van den schrijver vernemen wij verder, dat de Maatschappij reeds ten jare 1841 eene welbewerkte geschied- en oordeelkundige vergelijking van den staat van het lager onderwijs hier te lande, vóór en na de schoolhervorming gevraagd heeft, welke hoofdzakelijk de drie volgende vragen moest beantwoorden.

1°. Hoedanig was de toestand van het lager onderwijs hier te lande voor het tijdvak der schoolhervorming, zoo wel wat de stoffe, den leervorm en de schooltucht, als de publieke inrigting van hetzelve en de opleiding der onderwijzers betreft?

2°. Welke veranderingen of wijzigingen hebben in al die opzigten plaats gehad, zoowel door de bemoeijingen der Maatschappij, plaatselijke inrigtingen, of bijzondere personen, als van het Hoog Bestuur?

3°. Wat laat de tegenwoordige toestand van hetzelve nog te wenschen overig; — en welke middelen kunnen door de Maatschappij worden aangewend, om de maatregelen of verordeningen van het bestuur te dezen aanzien te ondersteunen?

In overeenstemming met het programma der Maatschappij belooft de schrijver in drie Hoofddeelen te zullen voorstellen:

1°. De geschiedenis en den toestand van het lager onderwijs hier te lande voor de schoolhervorming;

2°. de geschiedenis van die verbetering tot op den tegenwoordigen toestand van hetzelve, en

3°. welke bedenkingen tegen hetzelve zijn ingebragt; en wat het nog te wenschen overlaat.

Ofschoon wij, om het wezen der zaak, er ons toe zouden kunnen bepalen, alléén het laatste gedeelte te bespreken, hebben wij gemeend, den inhoud der twee eerste gedeelten ook niet geheel onbesproken te mogen laten. Wij zullen daarmede in een volgend nummer aanvangen.

HET VREDES-CONGRES.

Of die menschen het goed meenen, die daar, te Parijs, zoo mooi over de opheffing van staande legers, over een internationaal wetboek, over internationale regtbanken, over den eeuwigen vrede gepraat hebben, — zie, ik zou het u heel kwalijk nemen, als gij het in twijfel dorst trekken. Dat er wel een enkele onder liep, die bij al dat fraai gepraat in zijn vuistje zat te lagchen, begrijpende, hoezeer die brave, gemoedelijke menschen de zaak der omverwerping en anarchie in de hand werken, — dat is niet te betwisten. Lieden van d'en stempel waren er zeker bij. Proudhon vereenigde zich met de besluiten der Vergadering, (zie ons N°. 723) en die steeds het bureau van het congres omgaven, waren bijna uitsluitend Montagnards. Wel beschouwd, was het dáár ook hunne regte plaats. Hoort hun niet meer bepaaldelijk toe het terrein der *harmonie universelle*, der Utopie? Doch, ondanks de deelneming der zoodanigen, bestond de groote meerderheid der congres-leden uit goede, brave, gemoedelijke, regtschapene, regtzinnige lui, — daar is geen twijfel aan. Denk slechts aan al die kwakers en kwakeressen, en aan onzen op congressen reizenden landgenoot, den geachten Suringar.

Eene andere vraag echter is het of al die goede, brave menschen wel half zoo veel gezond verstand als goeden wil hebben. Wanneer ge mij *die* vraag stelt, dan maakt

ge mij het antwoorden moeijelijk. Ik ben ongaarne *désobligeant* voor iemand; — en kan men het erger zijn, dan met aan zoovele goede, brave menschen gezond verstand te ontzeggen? Want, ik kan het niet helpen, daarop toch moet het antwoord op uwe vraag wel neêr komen! Zie zelf maar eens.

Wat willen de vredes-vrienden? Zij willen den vrede op aarde, een onafgebroken, eeuwigen vrede. Wie zou hun daarin geen gelijk geven? Wie kan belust zijn op oorlog, om den oorlog? — Maar, vraagt ge, wanneer er nu eens geschillen ontstaan tusschen regeringen en regeringen, of tusschen volkeren en volkeren, of tusschen regeringen en volkeren? Het geval is, natuurlijk, voorzien. Bewonder de snuggere naïveteit onzer vredes-vrienden! Wanneer zich eenig *casus belli* voordoet, dan moet de uitspraak deswege verblijven aan eene internationale regtbank, zamengesteld uit vertegenwoordigers van alle volkeren, die in het geval kunnen komen iets met elkander uitstaande te hebben; zullende de regeringen en de volkeren verpligt zijn zich aan de uitspraak van deze regtbank te onderwerpen. En dit zullen, volgens onze goede vredes-vrienden, de regeringen en de volkeren gemakkelijk doen, daar deze regtbank regt zal spreken volgens een internationaal wetboek, hetwelk door al die regeringen vooraf erkend en aangenomen zal zijn. Of het ook door de volkeren vooraf erkend en aangenomen zal worden, — daarover laten de vredes-vrienden zich tot dusverre niet uit. Zij zijn er echter, op mijn woord, wel in staat toe, bij meerderheid van stemmen te arrêteren, dat dit gezegende wetboek ook door alle volkeren goed gestemd en aangenomen zal worden.

En nu wil ik u gevraagd hebben, of gij wel iets meer behoeft, dan dit beknopt verslag van de inzigten en besluiten der vredes-vrienden, om stoutweg te durven beweren, dat hunne gedachten niet zoo ver reiken als hun wil. Hoe, is de geschiedenis van dit en van het verleden jaar nog niet voldoende geweest, om de suffers uit hunne theoriën en droomen wakker te schudden en om hun aan 't verstand te brengen, dat er een afgrond gaapt — niet zoozeer tusschen regeringen en regeringen — maar tusschen de eene wijk eener stad en de andere, tusschen buren en buren, tusschen individuen en individuen? Welken verdovenden slaapdrank mogen zij dan toch wel gebruikt hebben, om nog te kunnen voortdroomen van volmaakte overeenstemming, van onbetwiste heerschappij eens hoogeren denkbeelds, van een internationaal vredes-wetboek, waaraan allen, allen zonder onderscheid, zich onvoorwaardelijk zullen willen onderwerpen? Zulk eene onderwerping, — welken diepen eerbied veronderstelt zij niet voor de wet? En welke wet is gedurende de twee laatste jaren ongeschonden gebleven; welke wet is niet met voeten getreden; en op welke wijze is men er toe gekomen voor de wet aan de oproerige massa's eenigen meêrderen eerbied af te dwingen, anders dan door geweld, anders dan door kracht van wapenen, anders dan door de tusschenkomst van staande legers? Wat ware er van Parijs; wat ware er van Frankrijk; wat ware er van gansch Europa en van de beschaving geworden, indien in deze tijden eene krachtige militaire magt ontbroken had? Het ware met éénen slag gedaan geweest met de beschaving; Frankrijk, Duitschland, Italië, Hongarije ware den barbaren der negentiende eeuw ten buit gevallen; het maatschappelijk gebouw ware tot in zijne grondvesten vernield geworden; puinen zouden gestort zijn over puinen, — en, in plaats van over den eeuwigen vrede aan 't bazelen te slaan, zouden onze vredes-vrienden, op die puinhoopen der te pletter gevallen beschaving, thans — want het is een onverbeterlijk geslacht, het geslacht der Rhetoren — aan 't redekavelen geweest zijn over den opbouw eener nieuwe maatschappij op de grondslagen hunner holle theorien!

Rhetoriek en nog eens Rhetoriek, klanken en woorden, ijdel kaakgeblaas — en anders was het niet, wat daar te Parijs gedebiteerd is. Of zijn de staande legers der wanorde en der anarchie zoo geheel ontwapend, dat gij geene krachtig gedisciplineerde magt behoeft, om hen van tijd tot tijd te ontmoedigen, om hen voor alsnog in bedwang te houden? Die magt behoeft gij thans in de eerste plaats; ontwapent slechts in de groote brandpunten der Europesche revolutie de militaire magt; brengt in Frankrijk het cijfer des legers terug tot 180,000, als Emile de Girardin verlangt — en morgen is het met alle maatschappelijke orde gedaan. En dat is het toch niet wat gij bedoelt! Wat beuzelt gij dan van algemeene ontwapening op groote schaal?

Maar het schijnt niet dat de vredes-vrienden zich aan dat vraagstuk zoozeer hebben laten gelegen zijn. Wie kan ook aan alles denken? Hun discoureren is meer bepaaldelijk gewijd geweest aan het vraagstuk van internationale oorlogen, van oorlogen tusschen volkeren en volkeren. Die, meenen zij, kunnen voortaan vermeden worden, ten gevolge der erkenning van een Europeesch internationaal wetboek, in voorkomende gevallen toe te passen door eene internationale regtbank. Met het oog op de mogelijkheid daartoe, wordt, zeggen zij, de algemeene ontwapening gevraagd. 't Is, intusschen, alweer niets anders dan zinledige Rhetoriek! Ik zou kunnen beginnen te vragen, welke soort van oorlogs-gevallen zich kunnen voordoen bij volkeren, welke, — dank zij de ontwapening van den krachtigen arm, die hen thans nog in toom en de beschaving nog zoo wat vlottende houdt, — bij volkeren, zeg ik, welke tot den woesten, wilden, zoogenaamden natuur-staat zouden zijn teruggekeerd? Zouden die oorlogs-gevallen bij een wetboek kunnen voorzien en omschreven worden? En zoo dit kon, zou een dier horden zich daaraan, aan de voorschriften van dit wetboek, bij de onbedwongen heerschappij der individueele drift, willen onderwerpen?

Doch al eens aangenomen, dat, ondanks de ontwapening der militaire magt, de maatschappelijke orde in stand zou blijven; dat alle oorlogsgevallen bij een internationaal wetboek zouden kunnen geregeld worden; dat alle regeringen en volkeren aan de uitspraken op dit wetboek gegrond zich zouden willen onderwerpen; — dit alles, eens toegegeven — ge ziet, ik ben niet zuinig; ik geef u het ongerijmde en het onmogelijke toe — vredes-vrienden, wat komt er dan zelfs van uwe dwaze Utopie te regt? Uwe wetten zullen immers toch wel eenigen hoogeren, zedelijken grond moeten hebben? Wel zeker, wel ongetwijfeld, niet waar? den allerhoogsten grond, den grond des wijsgeerigen Regts? Wel, wel, deze zal dan de grond zijn van uwe wetten! Maar, eilieve, wat is Regt, volgens u? Gaat dat eerst eens onderling bepraten, en duizend tegen één dat geen twee der uwen, die, als 't betaamt, zelfstandige denkers en leiders der beweging zijn, het met elkander eens zullen wezen. Het zou mij wat waard zijn over dit fondamenteele punt de Heeren Suringar en Proudhon eens te hooren redetwisten! En zoo lang gij het daarover, over dit fondamenteele punt, niet eens zijt, wat vertelt ge mij dan van eeuwigen vrede en internationale wetboeken en weet ik welke zotteklap al meer? Begint eerst met de tien Geboden Gods aan te nemen en onze Moeder de H. kerk als bewaarster en uitlegster der voorschriften Gods te erkennen; laat, met andere woorden, eerst de wereld weer tot het Katholicisme terugkeeren, zoodat er eerst volkomene overeenstemming van ziel en van zin is betreffende hetgeen men moet gelooven; zoodat er eerst eene centrale magt is, die door de gansche wereld erkend wordt, omdat zij door God zelven is ingesteld en in den naam van den levenden God regt spreekt — en dan zal men eens zien, of de schoone, zoo boosaardig belasterde middeleeuwen nog weer in het leven zijn terug te roepen! Maar dat is de voorwaarde, welke eerst behoort vervuld te worden. En dan nog, zouden er zelfs dan nog geene legers van noode zijn, om de uitvoering van de besluiten dier hooge regtbank te waarborgen? Stelt eens, bijv. dat Engeland met Nederland in geschil raakt nopens Bali, — zoudt gij verwachten, dat Engeland zich zoo gaaf en goedschiks aan de uitspraak van het hooge vredes-hof zou onderwerpen, zonder daartoe door het vaste land, hetwelk spoedig met Nederland gemeene zaak tegen Engeland zou maken, gedwongen te zijn? Wij zijn, intusschen, daar nog niet aan toe. Eerst moet de profecy van Bartholomeus Holzhauser bewaarheid zijn: »*Einmal kömmt der* STARKE *Monarch, der im Verein mit einem* HEILIGEN *Papste die Einheit des Glaubens wieder herstell, und die Morgenländische mit der Römischen Kirche versöhnt;*" — dat moet eerst gebeuren, dat is de *conditio sine qua, non.*

Zoo begreep Leibnitz, de protestant Leibnitz, het ook. »*Je serais d'avis*, zegt hij in een brief aan Grimarest (Oeuvr. T. V, p. 65) *d'établir à Rome même un tribunal pour juger les différents entre les princes, et d'en faire le pape président, comme en effet il faisait autrefois figure de juge entre les princes chrétiens. Mais il faudrait en même temps que les ecclésiastiques reprissent leur ancienne autorité, et qu'un interdit ou une excommunication fit trembler les rois et les royaumes, comme du temps de Nicolas I ou de Grégoire VII. Voilà un projet qui a peut-être plus de chances de réussite que celui de l'abbé de Saint-Pierre.... Pourquoi blâmerait on un système qui ramènerait le siècle d'or sur la terre?*" Maar, op *die* voorwaarde, dan nog liever geen *siècle d'or*, is het niet zoo, vredes vrienden? Voort met u, — hoe gemoedelijk ook, gij zijt niets dan ellendige Rhetoren, Rhetoren, wier tegenwoordig zoo talrijke verschijning een der onmiskenbaarste kenmerken is, dat wij verkeeren in een tijdperk van verval en achteruitgang en ontbinding — hoe schel gij het woord *vooruitgang* ook elkander tegengalmt!

OPGAAF VAN CHOLERA-LIJDERS.

CHOLERA-HOSPITAAL. (*Oude-Mannen-Huis*)

Eergisteren (1 Sep.) waren ingekomen 7 lijders, overleden 2, uitgegaan 2, in behandeling gebleven 27.

Van den 27 Aug. tot en met den 1 Sept. zijn: aangegeven 70, overleden 32; waarvan in het Cholera-Hospitaal zijn: opgenomen 11, overleden 5, uitgegaan 16; zoodat van den 5 Junij tot en met den 31 Aug. zijn: aangegeven 2713, overleden 1751; waarvan in het Cholera Hospitaal zijn: opgenomen 697, overleden 380, uitgegaan 293; blijven alzoo aldaar 27 onder behandeling.

De dagbladen hebben met veel ophef gesproken van eene zoogenaamde bedreigende Nota, die het Fransch gouvernement naar Gaëta zou hebben gezonden, alsmede van verschillende ernstige geschillen, die tot het afzenden dier nota zouden hebben aanleiding gegeven. »Wij meenen te weten, zegt de *Univers*, dat die geschillen nooit dien graad van gewigt hebben gehad, dien men daaraan heeft toegeschreven, en dat de regering nooit zulk eene nota, als hier bedoeld wordt, naar Gaëta heeft afgezonden."

De Couranten maken op zeer verschillende wijzen melding (*het Zondagsblad* niet minder dan »de Couranten!" wat te meer te verwonderen is, daar *het Zondagsblad* ter zake van H. K. H. Prinses Albert van Pruissen bronnen te zijner beschikking schijnt te hebben, welke aan »de overige Couranten" ontbreken.) van de reis van H. K. H. Prinses Albert van Pruisen en het plan om die voort te zetten. Met zekerheid schijnt daaromtrent niets bekend te zijn. Welligt staat een en ander in verband met het huwelijksplan, dat er schijnt te bestaan, tusschen hare dochter Charlotta met den Kroonprins van Saksen, waarin men toch wel veronderstellen mag, dat de moeder het hoogste en hartelijkste belang stelt, en waaromtrent zij op reis zijnde, alleen kennis schijnt gekregen te hebben. Vroeger was daaromtrent hoegenaamd niets van bekend. Of zouden de Koning van Pruissen en prins Albert die zaak geheel naar hunne inzigten willen rigten, zonder de moeder daarin te kennen? 't Is mogelijk, het heeft zelfs eenige vermoedens van zekerheid; de naauwe band tusschen den Koning van Saksen en den Koning van Pruissen, ten gevolge der jongste gebeurtenissen in Duitschland, geeft er zelfs aanleiding toe; doch wij gelooven niet dat de moeder daarin zoo stilzwijgend zou berusten; en wij verklaren rondnit, dat wij het karakter, van Prinses Albert niet kennen, zoo zulks het geval mogt zijn.

Wat er van de zaak zij, 't is ons een raadsel; maar ééne zaak is zeker, dat er op Rusthof aanstalten tot hare ontvangst gemaakt worden, en dat er berigten zijn ontvangen om op hare komst voorbereid te zijn. Of zij werkelijk komen zal, moet echter evenmin zeker zijn. 't Hangt alles, zoo 't ons voorkomt, van die teedere zaak af. (*Zondagsblad.*)

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIJS, 31 Augustus. Gisteren is op den middag, in het Elysee Nationaal, onder voorzitting van den President, een ministerraad gehouden. Al de leden van het kabinet waren daarbij tegenwoordig, uitgenomen de heer de Falloux, die eerst in de volgende week naar Parijs terugkeert. De heeren Odilon-Barrot en Lacrosse waren eerst dezen morgen in de stad gekomen.

In dien raad is over binnen- en buitenlandsche aangelegenheden geraadpleegd en er moeten hevige debatten hebben plaats gehad. Vervolgens werd er gesproken over de positie van het kabinet, hetwelk niet alleen besloot tot aan het einde der prorogatie van de wetgevende vergadering aan het gezag te blijven, maar ook om zich niet te verwijderen, tenzij dan voor een votum dier vergadering.

— De revolutionaire geest begint overal sterk te dalen. Het laatste bolwerk waarachter hij zich verschool, is gevallen. In Frankrijk hebben de verdedigers der maatschappelijke orde meer en meer den boventoon. De algemeene departementsraden slaan een vasten blik op de zoo finantieele als moreele wonden des lands; op het deficit dat steeds grooter is geworden sinds het koningschap verdwenen is; op het regerings-onderwijs, dat ongeloof in de gemoederen stort; op het lager onderwijs dat alle vergif tot zelfs in de hutten voortplant; op de roepstem der Socialistische onderwijzers, gevormd onder de bescherming van het Universiteits-monopolie. Eene krachtige hand moet noodwendig met voorzigtigheid de bijl slaan aan de wortels van den boom, die zooveel doodelijke vruchten voortbrengt.

Meer dan 40 algemeene raden eischen de afschaffing van de wet op de dranken; andere die van het nieuwe briefporto van 25 centimes, weder andere spreken veel over de onderwijs-kwestie, enz. Over het algemeen heeft men bij sommige raden de strekking bespeurd om hun gezag te willen uitbreiden en zich te vormen tot eene soort van departementaal parlement.

— Men leest in de *Gazette de France:* »Toen de graaf de Chambord, bij zijn vertrek van Ems in beraad stond of hij over Keulen zou terugkeeren, zeide iemand tot hem; »De cholera heerscht aldaar." — »Dat doet er niets toe," antwoordde de prins; indien ik sterf, zou de graaf van Parijs de wettige Koning zijn." — Deze woorden werden door alle aanwezigen met eerbied aangehoord. De lieden der regterzijde die de wet der erfelijkheid niet zouden naleven met al derzelver gevolgen, zouden geen legitimisten zijn.

— Volgens de *Liberté* is er sprake om in tegenstelling van het legitimistisch congres te Ems een Orleanistisch congres te Londen te houden, onder het voorzitterschap van Thiers. Een correspondent voegt er echter bij, dat dit weinig strookt met de slimheid van den heer Thiers.